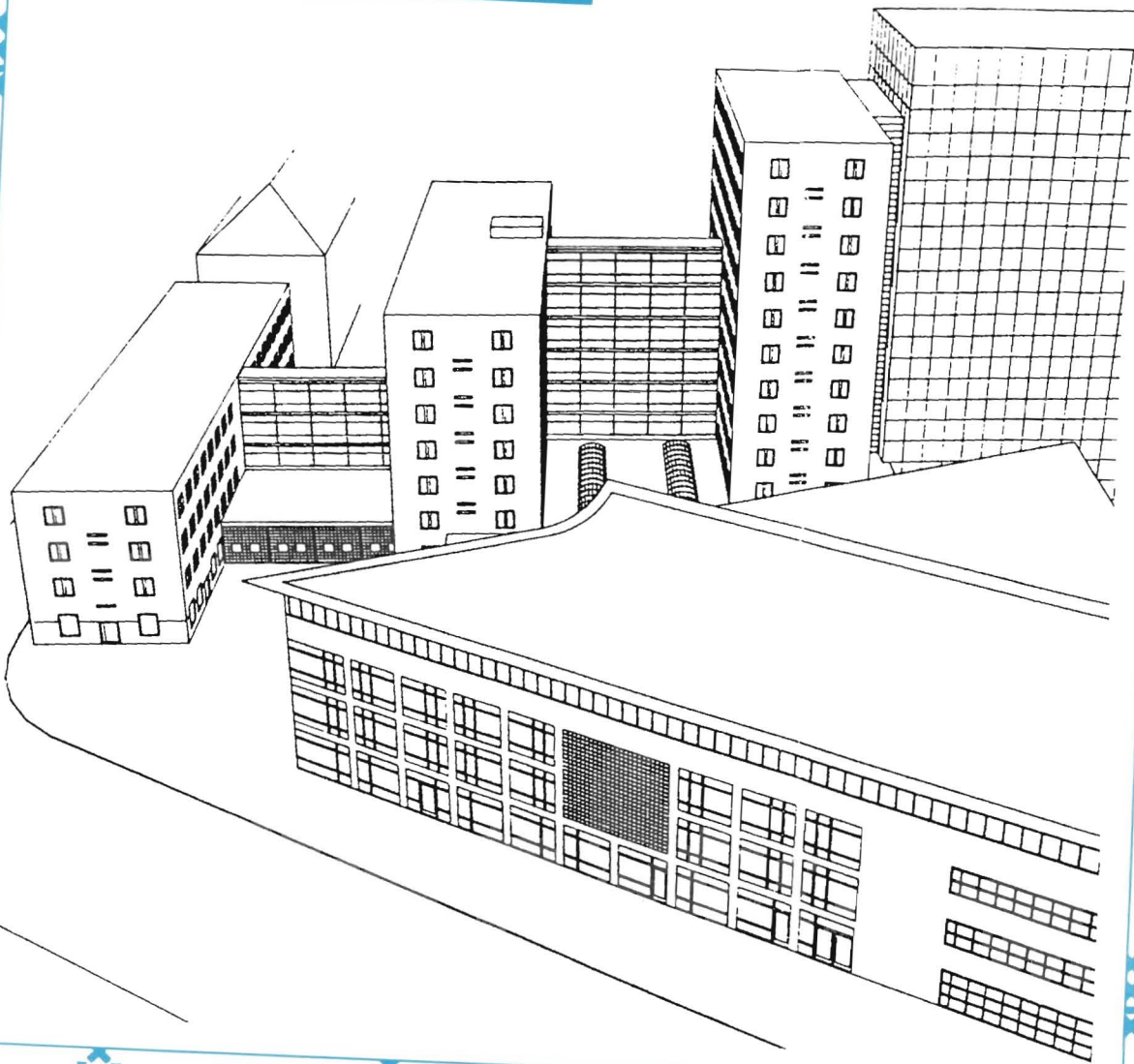

ROSTRA

ECONOMICA

*Het nieuwe gebouw
Socialisme op Cuba
Weerbarstige rente*

NOOR DE BRUIN ZOEKT COLLEGA'S.

Drs Noor de Bruin, 33, financieel beleidsmedewerkster bij de gemeente Amsterdam.

Ze werkt bij de sector Beleidsadviesing en Begroting van de secretarie-afdeling Financiën. Haar pakket bestaat uit volkshuisvesting, bouw- en woningtoezicht, vrouwenemancipatie en bejaardenzorg.

Werken voor de stad is voor haar de uitdaging om te helpen bij het scheppen van randvoorwaarden voor de democratische besluitvorming met als doel een optimale dienstverlening door de overheid.

Speciaal voor afgestudeerde bedrijfseconomen liggen er in dit kader heel wat uitdagingen bij de gemeente Amsterdam. Dat begint eigenlijk al met stageplaatsen en interessante afstudeerprojecten, maar de gemeente Amsterdam heeft met haar ruim 70 bedrijven en diensten voor hen zeker ook zeer belangrijk en afwisselend werk.

Want voor elk gemeentelijk onderdeel komen onderwerpen aan de orde zoals investeringsselecties, meerjarenplannen, begrotingen, analyses en prognoses. Daarbij komt dat de gemeentelijke organisatie volop in beweging is en veel carrièremogelijkheden te bieden heeft. Want de mobiliteit is hoog en het gebruik maken van de carrièrekansen wordt gestimuleerd met opleidingsfaciliteiten, die uitstekend vergelijkbaar zijn met de mogelijkheden die het bedrijfsleven biedt.

**ONZE BROCHURE
"WERKEN
VOOR DE STAD"
LIGT VOOR JE KLAAR.**

Als je met je financieel-economische opleiding een uitdaging ziet in de implementatie van marktgericht denken en handelen in de overheidssector, lees dan de brochure "Werken voor de Stad". Je vindt 'm op de NOBAS-kamer (nr. 2162) en op de informatietafel tegenover de onderwijsadministratie. Noor de Bruin en een aantal collega's op andere posten plus burgemeester Van Thijn en wethouder Etty vertellen daarin waarom Amsterdam niet alleen een stad is om van te houden, maar zeker ook een stad met een dynamische, uitdagende werkkring.

**SOMMIGE MENSEN HOUDEN NIET ALLEEN VAN AMSTERDAM.
ZE WERKEN ER OOK VOOR.**

REDACTIONEEL

De verkiezingen zijn weer achter de rug en de stemmen worden geteld. Nerveuze Agianen en vertwijfelde Nobasten lopen te ijsberen in hun kamers. Hebben ze zich wel goed weten te profileren bij hun medestudenten en hebben ze wel goed gescoord in de laatste slopende en spannende week van de verkiezingen? Het is te hopen van wel, maar we vrezen van niet. Wie weet bijvoorbeeld het verschil tussen de AGE en de NOBAS, iets wat nu toch erg duidelijk zou moeten zijn? Goed, de NOBAS maakt uittreksels en de AGE organiseert forums, maar kan men daaruit afleiden welk van beide partijen de juiste afgevaardigde is voor de faculteitsraad? Wij niet.

Ons advies aan de AGE en de NOBAS: ga vooral door met al het goede werk dat jullie doen, maar zorg voor volgend jaar voor een sappige verkiezingsstrijd. Begin een ordinaire roddelcampagne over en weer en breek hier en daar eens een armpje of beentje. Wie weet is er dan eindelijk sprake van een 'duidelijke' profilering.

ROSTRA ECONOMICA

Blad van de Faculteit der Economische
Wetenschappen en Econometrie aan de
Universiteit van Amsterdam
nummer 168, mei 1990

Redactie

*Dr. J.W. de Beus
Lukas Daalder
Martijn van den Heuvel
Jacco Knotnerus
Raoul Leering
Alexander Maijers
Luc Moers
Jeroen van Roon
Drs. M. Schulp
Ellen Steenmeijer
Bas Verheijen
Jasper Wesseling*

Redactie

Rostra Economica, Kamer 2386
Jodenbreestraat 23, 1011 NH Amsterdam
Telefoon: (020) 525 2497
Ingezonden brieven, artikelen en
studierapportages kunnen worden ingekort.

Adreswijzigingen

Studentenadministratie, Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam

Foto voorpagina *Erika Kuypers*

Oplage

9x per jaar in een oplage van 4500 ex.

Advertenties

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.a.v. de redactie.

Advertenties in dit nummer van

*Coopers & Lybrand Dijkster Van Dien
Gemeente Amsterdam
Kaal Boek
KPMG Klymveeld Kraaijenhof & Co
Moret Ernst & Young
PTT Nederland*

Zet- en drukwerk:

Kaal Boek, (020) 26 29 08.

ISSN 0166 - 1485

Inhoudsopgave

- 4 Oost Europese Perestrojka doodsteek voor Cubaans socialisme
Jacco Knotnerus
- 6 Het succes van de Free Record Shop
Jeroen van Roon
- 9 Het nieuwe Roeterseiland
- 10 De omgekeerde rente structuur
Bas Verheijen
- 12 Arbeidsmarkt voor economen (2)
Drs. J.C. Oostendorp
- 15 Quanti est Sapere (column)
Mark Bronstein
- 16 EG: Handelspositie en integratie
Martijn Bennis
- 19 Nog even dit!
Anne-Ismaël Leemhuis

Oost-Europese Perestrojka doodsteek voor Cubaans socialisme.

Fidel Castro kwam in 1959 aan de macht in Cuba. In een revolutie werd dictator Batista verdreven. Nu nog is Castro staatshoofd, voorzitter van het parlement, voorzitter van de ministerraad en opperbevelhebber van het leger. Hij heeft charisma, heeft de Cubanen weten te binden en weet een gevoel van anti-amerikanisme zorgvuldig in stand te houden. Cuba is een van de laatste communistische bolwerken op de wereld.

Jacco Knotnerus

Castro heeft veel goeds tot stand gebracht: het ontwikkelingsland Cuba heeft tijdens zijn bewind geen honger gekend, de gezondheidszorg is opmerkelijk ver ontwikkeld en het gemiddelde scholingsniveau is in de voorbije 30 jaar aanzienlijk gestegen.

Over de prestaties van de Cubaanse economie onder het bewind van Castro zijn de meningen lang verdeeld geweest. Betrouwbare statistieken over de Cubaanse economie zijn erg schaars. De *US Intelligence Agency* publiceerde in 1984 geschatte groeicijfers van het Per Capita Gross Netto Product (GNP) -over de zeventiger en tachtiger jaren- van één procent gemiddeld per jaar. De *Banco Nacional de Cuba* bracht, ook in 1984 en ongeveer over dezelfde periode gerekend, groeicijfers van het Gross Social Product (GSP) van zes procent per jaar. Hoewel de definitie van het GSP verschilt van het Westerse GNP komen deze onderlinge verschillen in de groeicijfers zeker niet alleen voort uit definitieverschillen. Meer cijfermateriaal is nodig om tot een oordeel te komen. Een ander cijfer: De Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties bracht productiviteitsgroeicijfers voor de landbouw over de jaren '66 tot '85 van 0,9 procent gemiddeld. Dit is laag, ook in vergelijking met de meeste overige socialistische landen.

Zo zijn er meer 'losse' cijfers over Cuba in omloop die enkel indicaties geven over groeipatronen; Consumptie is in fysieke termen de laatste 30 jaar niet toegenomen. Weer een cijfer. De cijfers wijzen over het algemeen wel een be-

paalde richting uit, een richting van op z'n hoogst een matige groei.

Suiker

In 1986 werd van officiële Cubaanse zijde onderkend dat de Cubaanse economie stagneerde. De binnenlandse groeicijfers stelden de Cubaanse regering nog wel redelijk tevreden, al werd de productiviteit veel te laag geacht. Het probleem was dat Cuba niet meer aan haar buitenlandse verplichtingen kon voldoen. Een strategie die jarenlang gericht was op de export van suiker werd de nekslag: Al in de jaren zeventig kelderden de suikerprijs en daarmee de exportinkomsten. De tekorten op de betalingsbalans werden gefinancierd door te lenen op buitenlandse kapitaalmarkten. Een logisch gevolg van dergelijke processen is dat uiteindelijk de bom tot uitbarsting komt.

Maar waren dergelijke ontwikkelingen niet te voorzien en had men daar niet al veel eerder op kunnen anticiperen? Jawel toch, het scholingsniveau was toch hoog. Een strategie van exportdiversificatie had tot de mogelijkheden gehoord. Tot op zekere hoogte is dit waar en plannen zijn in de jaren zeventig ten uitvoering gekomen om het te bewerkstelligen. Het aandeel van suiker in het exportpakket van Cuba is echter nog steeds onverminderd groot, het schommelt zo rond de 80 procent.

Veel oorzaken zijn aan te wijzen voor het falen van de Cubaanse economie op dit punt. Deze oorzaken grijpen veelal terug op politieke verwickelingen van de laatste 30 jaar, zowel nationaal als internationaal.

De Sovjet Unie

Al snel na de revolutie en de *Missile Crisis* werd, door een handelsembargo van de Verenigde Staten, Cuba rechtstreeks in de handen van de Sovjet Unie gedreven. De Sovjet Unie was een betrouwbare handelspartner.

Cuba lag natuurlijk op een erg tactische plaats uit defensie-oogpunt, de Sovjet Unie had er haar belangen. Cuba werd volwaardig lid van de COMECON en werd door de politiek gespannen situatie volledig afhankelijk van de landen die aangesloten waren bij deze organisatie. De kapitaalgoederen die nodig waren voor opbouw van de natie kwamen veelal uit de Sovjet Unie en bleken vaak van inferieure kwaliteit. Niet bepaald een aantrekkelijk uitgangspunt om tot ontwikkeling te komen!

„Voorwaarts naar de eeuwige overwinning”

Het ontwikkelingsproces van Cuba werd het verhaal van neefje Castro die onder de paraplu van ooms Chroetsjev, Breznev, Andropov, Tsernjenko en Gorbatsjov tegen motregentjes en hagelbuien mocht schuilen. Het land heeft een comperatief voordeel in het produceren van suiker en na de revolutie ging zij dus onverminderd door met de winning van dit landbouwprodukt. Werden de suikeroverschotten vóór de revolutie geëxporteerd naar de Verenigde Staten, na de revolutie werd alles verscheept naar de Sovjet Unie. Castro heeft altijd erg voordelige lange termijncontracten kunnen afsluiten. Het gehele overschot kon altijd worden geëxporteerd tegen een gegarandeerde prijs die over het algemeen zeker twee keer zo hoog was als de wereldmarktprijs.

staat geconfisceerd om als prikkel dienst te doen en ook de prestatiebeloning heeft nooit de gewenste productiviteitsstijging ten gevolge gehad; De arbeidsmarkt bleek zo krap dat bedrijven hun uiterste best deden om werknemers die eenmaal in dienst waren, ook daadwerkelijk binnen het bedrijf te houden, of ze op enigszins korte termijn nodig waren of niet. Hoe doe je dat? Door de prestatienormen gewoon zo laag te stellen dat werknemers kunnen kiezen: ofwel rustig werken voor een basisloon ofwel wat meer je best doen en bovenop dat basisloon de nodige premies ontvangen! Voor het bedrijf maakte het niets uit; De hogere kosten werden moeiteloos in de prijzen verdisconteerd na wat overleg met staatsorganen. Een wel erg geringe productiviteit was het gevolg.

per capita af met 1, 3 procent. Bovenstaand cijfermateriaal lijkt er op te duiden dat de nieuwe koers in economisch opzicht een crime is.

Toekomst?

Wat moet Cuba verder? 80 tot 90 procent van de handel wordt gedreven met COMECON-landen en dan voornamelijk met de Sovjet Unie. Wat heeft Oost-Europa tegenwoordig voor belang bij dure handelscontracten met Cuba? De politieke betekenis van het land is gereduceerd tot nul. Cuba representeert in volle hevigheid datgene dat men in Oost-Europa poogt af te zweren.

Met name de Sovjet Unie heeft zich jarenlang blauw betaald aan Cubaanse produkten en zij draaide op voor de geringe efficiency. Jaarlijks beslaat de steun aan Cuba een ruime 3 miljard dollar, uiteenvallende in de aankoop van dure suiker, de verkoop van olie tegen vriendenprijzen en door *rolling over* van Cubaanse schulden. De historisch gegroeide banden zullen niet in één keer worden doorgesneden, Castro heeft voor het komende jaar al handelscontracten met de Sovjet Unie afgesloten ter waarde van 15 miljard dollar. Gorbatsjov heeft er al met klem op aangedrongen dat ook in Cuba markthervormingen door worden gevoerd. Castro: „Perestrojka is de vrouw van een andere man, ik wil er niets mee te maken hebben.” Perestrojka gaat rechtstreeks in tegen de vanaf 1986 ingeslagen koers, die de Cubanen er weer stevig van doordrongen heeft dat de zegen toch echt van de Partij moet komen. Men is terecht trots op het systeem van sociale voorzieningen en ondanks een beginnende voedselschaarste is de steun aan Castro nog aanwezig. Het ligt erg voor de hand om te zeggen dat revolutionair Castro z'n koers nu echt om moet gooien. De signalen uit de COMECON zijn duidelijk genoeg, signalen afkomstig van de bevolking zijn er echter nog weinig. Zal Castro in praktijk zelf een markteconomie tot stand brengen en banden met het Westen gaan aanhalen? Het lijkt niet waarschijnlijk. Het beste zou misschien zijn als hij aftrad, zich terugtrok, een hervormer op het zadel zette en zich uitgebreid zou laten eren, nu het nog kan. Al was het maar uit pure zelfbescherming. Een snelle kans van slagen hebben de hervormingen niet gezien het extreem centralistische verleden en het nationalisme in Cuba. De huidige koers is echter überhaupt uitzichtloos. ■

Castro: „Perestrojka is de vrouw van een andere man.....”

Deze contracten werkten als buffer tegen al te grote schommelingen in de exportopbrengsten als gevolg van veelvuldig optredende fluctuaties in de wereldmarktprijzen. Er leek in eerste instantie dan ook niet de minste reden te bestaan om de produktiestructuur een veelzijdiger aanzien te geven. Goede condities voor suikerproductie waren nou eenmaal aanwezig en wat geproduceerd werd, werd toch wel verkocht.

Prikkels

Cuba is door Castro door de jaren heen op erg centralistische wijze bestuurd. Hij schijnt het zelf vaak met trots te hebben gehad over zijn 20 *companeros* die het hele land afreisden, die fabrieken bezochten en die ingrepen daar waar zij dat nodig achtten. Bedrijven hebben over het algemeen weinig zelfbeschikkingsrecht gehad.

Formeel ging weliswaar in de jaren zeventig een systeem van democratisch centralisme in werking (beslissingen worden niet genomen voor een collectieve discussie heeft plaatsgevonden JK). In praktijk bleek het administratieve apparaat te zeer vastgebakken te zitten aan bureaucratische besluitvormingsprocessen en bleek het überhaupt niet te weten hoe een dergelijk systeem behoorde te functioneren.

Ook werden in de jaren zeventig, binnen het systeem van centraal vastgestelde prijzen, winstprikkels geïntroduceerd en ging voor werknemers een systeem van prestatiebeloning gelden. Gemaakte winsten werden helaas te vaak door de

Crisis

Jarenlang konden deze tekortkomingen van de Cubaanse economie, een eenzijdig exportpakket en een geringe arbeidsproductiviteit, wat onder de oppervlakte blijven, vooral door de erg voordelige lange termijncontracten met de Sovjet Unie en door de opname van Cuba in het terugsluissysteem van oliedollars. Op een gegeven moment kwamen deze structurele problemen bovendien: de Sovjet Unie draaide niet op voor de gehele wereldmarktprijsdaling van suiker en ook voor Cuba werd eind jaren zeventig de geldkraan dichtgedraaid. Uiteindelijk ging het mis.

Bezuinigingsmaatregelen werden door Castro voor 1987 aangekondigd met als doel het begrotings- en het betalingsbalanstekort terug te brengen. De tarieven van openbare diensten werden verhoogd, de import (van bijvoorbeeld melkpoeder) werd beperkt en de export van kleding moest worden gestimuleerd. Opmerkelijk is dat van het gebruik van marktprikkels verder werd afgezien. Zij hadden het land geen dienst bewezen. Ze waren, zei Castro, te ver doorgeschooten en zorgden voor een te grote inkomensongelijkheid. Een hernieuwde nadruk werd gelegd op de socialistische burgerplicht, bedrijven werden aangespoord de productiviteit te verhogen door een systeem van directe controle door staatsorganen.

De import was in 1987 daadwerkelijk 17 procent lager dan het jaar daarvoor, ook de export zakte echter met ruim 14 procent. In 1988 nam de *total food production*

Het Succes van de Free Record Shop

Begin december vond de eerste notering van de Free Record Shop op de Amsterdamse beurs plaats. Opgebouwd vanaf de grond door Hans Breukhoven vertegenwoordigt de Free Record Shop het succes waar vele studenten van dromen. Dat is een reden om te informeren hoe Breukhoven 'm dat gelapt heeft.

Jeroen van Roon

Witte Platen

Anno 1971 opende Breukhoven in een keldertje in Schiedam de kleinste platenzaak van Nederland, geheel in de geest van die tijd van witte fietsen, witte koffie en witte benzine, wat zoveel wilde zeggen als: onafhankelijk en tegen de gevestigde orde (vandaar ook de naam). Breukhoven slaagde er in om door importen uit Engeland en Frankrijk de in die tijd geldende kartelafspraken in de platenindustrie omzeilen. Daardoor konden bij hem langspeelplaten voor gemiddeld vijf gulden minder dan bij de concurrentie gekocht worden.

Breukhoven: "Het was toen de Provo-tijd, veel vriendelijker allemaal, ook in onze winkel. We hadden een grote pot shag in de hoek staan waar men vrij uit mocht putten. De mensen hielden toen van die kleine donkere winkeltjes waar je een beetje kon scharrelen op zoek naar wat van je gading was. Carnabystreet, dat idee".

In die tijd had Breukhoven nog geen hemelbestormende plannen. Op de lange duur hoopte hij uit te kunnen breiden tot op z'n hoogst vijf winkels. Toch werden de volgende twee zaken al een half jaar later geopend. Dat avontuur liep echter niet goed af.

Breukhoven: "Het rekensommetje van de lagere school van $1+1+1=3$ ging hier niet op. Het eerste wat ik elke ochtend ging doen was al die winkels af rijden om de deur open te doen voor m'n medewerkers die ik niet vertrouwde. Ik wilde alles zelf doen en nam niet eens de tijd om de anderen uit te leggen wat er moest gebeuren. Ik had zelf trouwens ook nog geen idee van wat de bedoeling was. We hebben toen heel snel die twee zaken weer gesloten.

nadenken over een degelijk concept. Voordat ik met de Free Record Shop begon heb ik op de markt gestaan en daar heb ik geleerd hoe belangrijk het is om

opvallend te zijn. Iedereen had daar een even groot standplaatsje en al die huisvrouwen buffelden daar met hun grote boodschappentassen zonder op- of omkijken voorbij. Ik heb toen bij een handelaar een grote partij schreeuwlelijke truien gekocht die ik voorop mijn standje uitstalde. Toen keken ze wel. Daarom hebben we nu ook die heli-copter op het dak van ons hoofdkantoor staan. Iedereen ziet dat. Het is „the talk of the town”.

De kleur die we toen kozen voor de winkel was oranje. Dat viel toendertijd heel erg op in het straatbeeld. Nu hebben we blauw. Dat een beetje een goedkope image, samen met scherpe prijzen werd toen onze bedrijfsformule”.

Er werd een nieuwe start gemaakt en mede door de gunstige omstandigheden in de branche kon de Free Record Shop flink groeien. In 1979 deed zich de mo-

gelijkheid voor om een concurrent in moeilijkheden over te nemen. Na het saneren van de boedel was de onderneming klaar voor de tachtiger jaren die in het begin zeer moeilijk waren voor de branche. De overnameplannen waren echter nog niet voorbij want in Duitsland en Zwitserland werden eveneens aankopen gedaan. Hier leek de geschiedenis van '71 zich echter te herhalen.

Breukhoven: "We namen toen slecht lopende bedrijven over. Ook hier wilde ik alles zelf doen. Voortdurend moesten alleen maar oude problemen opgelost worden waardoor aan nieuwe plannen niet eens kon worden begonnen. De hele boel kostte handen vol met geld en eiste zoveel aandacht dat de zaken in Nederland er onder begonnen te lijden. Toen geschat werd dat nog minimaal drie jaar gewacht moest worden voor we überhaupt het break-evenpoint zouden bereiken hebben we de boel afgesloten.

Goed ondernemen

Die acquisitie is dus een verkeerde beoordeling geweest maar wel een die we op tijd hebben onderkend en gerepareerd. Het niet onderkennen van een fout, laat staan het repareren ervan, is iets wat veel te vaak gebeurt.

Wat ik ook vaak heb zien gebeuren bij vrienden die in die tijd een eigen zaak begonnen, is dat de bedoeling om er zelf rijk van te worden teveel voorop stond. Die jongens hadden dan na een jaar een Porsche voor de deur staan, terwijl de zaak dat niet kon hebben. Ik heb zelf altijd elke cent die verdiend werd weer teruggestopt in de zaak zodat ik door kon groeien. Die vrienden kwamen niet verder of gingen failliet.

Er wordt in Nederland traditioneel veel gemopperd maar eigenlijk is het een fantastisch ondernemersland. Zelfs het belasting-klimaat valt reuze mee, hetgeen

Hans Breukhoven; op de voorgrond promotiemateriaal van het door hem gefinancierde „Ultimate Event”

wel bewezen wordt door het feit dat bijvoorbeeld de Rolling Stones in Amsterdam hun holding hebben gestationeerd.

Nijenrode

Ik heb zelf nooit gestudeerd maar ik merk wel dat ik wat dat betreft af en toe iets mis. Aan de andere kant zijn afgestudeerden meestal geen doeners. Echte ondernemers of entrepreneurs hebben de behoefte om de handen uit de mouwen te steken. Mensen die gestudeerd hebben lijken vaak ook tot minder risico bereid, zowel voor hun carrière als op zakelijk gebied. Ik moet trouwens zeggen dat ik dit bij studenten van Nijenrode nog meer zie dan bij bedrijfseconomen van

Een platenzaak heeft daarbij het probleem dat het zich met zijn product moeilijker kan profileren dan bijvoorbeeld een schoenmaker. Daarom wordt het image extra belangrijk. Concurrenieren met de prijs is eigenlijk een zwakgebod van iemand die niet goed meer weet hoe hij zijn marktaandeel moet behouden. Natuurlijk zijn er wel prijsbrekende acties van bedrijven als Megapool, die daarmee naar Duits voorbeeld mensen hun electro-speciaalzaak binnen willen lokken maar daarin gaan we niet mee, want dan concurreren we de markt kapot. Naast de Free Record Shop en V&D bestaan er in Nederland namelijk voorname-lijk kleinschalige platenzaken. In tegenstelling tot wat veel mensen den-

deelhouders hoeven zich daar echter geen zorgen over te maken want hoe minder geld er uitgekeerd wordt, hoe meer er uitgebouwd kan worden wat weer ten goede komt van de koers. In Japan gaat dat sinds jaar en dag al zo. Daar wordt helemaal geen dividend uitgekeerd. Nederland is altijd een land van coupon-knippers geweest. Men rekende er als kleine belegger op elk jaar een redelijk constant bedrag van z'n aandeltje Philips te krijgen. Had Philips dan een slecht jaar dan moest toch dat dividend op tafel om de beurs niet tegen zich in het harnas te jagen. Die tijden zijn nu, met de institutionele beleggers die het grootste deel van de kleine beleggers hebben opgeslokt, aan het veranderen. Alleen een bedrijf wat geen plannen heeft om uit te bouwen kan enigszins scheutig zijn met dividend. Zo'n bedrijf zijn wij dus duidelijk niet.

Studenten van Nijenrode hebben sneller de neiging om te zeggen dat ze ergens niet voor zijn aangenomen

Rotterdam of Amsterdam. Mensen van Nijenrode hebben ook sneller de neiging om te zeggen dat ze voor dit of dat karweitje niet zijn aangenomen. Net zoals bij zaken doen geldt voor studenten dat het belangrijk is om op te vallen. Wanneer je werkt is het beter om met een op het oog dwaas plan te komen dan met helemaal geen plan. Als het discussie uitlokt zal men zich later toch herinneren dat jij degene was die het initiatief nam".

Free Record Shop nu

Inmiddels is de Free Record Shop uitge-

ken kan de prijs van de cd nauwelijks naar beneden. Als we de trend van de Amerikaanse markt echter als leidraad nemen dan gaat misschien binnenkort toch een neerwaardse beweging ontstaan, maar niet verder dan tot 35 gulden."

De Beurs

Sinds december staat de Free Record Shop genoteerd op de parallel-markt. Met de introductie werd het vermogen van Breukhoven, en zijn aanverwanten, op vele tientallen miljoenen gebracht. Dat is een ongehoord succes voor ie-

De Toekomst

In Nederland en België zijn we nu wel bijna aan onze top. Toch willen we nog verder uitbreiden. Welk land als eerste geprobeerd gaat worden is echter voor ons nog onduidelijk. Misschien wordt het Frankrijk maar misschien ook wel een land in Oost-Europa. Vooralsnog zijn we daar echter een beetje huiverig voor. Voorlopig mogen andere bedrijven van ons het schoolgeld gaan betalen. Een eventuele achterstand halen we nog wel in. Nu we net beursfonds zijn geworden zijn we niet op risico uit.

Onze kleur gaan we op den duur ook veranderen. Ik denk er zelf over dat het groen moet worden, in verband met het milieu dat hu zo'n aandacht krijgt, maar ook de anderen weten dat zo net nog niet. Ik voorzie trouwens een verandering in winkel-formule's in de jaren negentig die je nu al in de Verenigde Staten ziet. Door al die bedrijven-ketens zijn alle winkelstraten in Nederland er precies hetzelfde uit gaan zien. Het aanblik van de Grote Markt in Groningen en de Kalverstraat is door de HUF's en de HE-MA's én de Free Record Shop precies hetzelfde geworden. In de Verenigde Staten zien we dat al die ketens oun bedrijf in iedere stad een andere aanblik gaan geven om zo de eenvormigheid te bestrijden.

De toekomst wordt door Breukhoven in ieder geval zonnig ingezien.

„We zijn het enige bedrijf dat de laatste tijd is geïntroduceerd, dat nog niet onder z'n aanvangs-koers is gedoken".

Nederland is altijd een land van coupon-knippers geweest

groeit van een winkeltje met een omzet van nauwelijks een miljoen toe bijna 80 winkels met een omzet van bijna 150 miljoen. Het karakter van de zaak is navenant veranderd. Van prijs-breker is men nu prijs-zetter geworden.

Breukhoven; "We behoren nog steeds tot de goedkoperen. Tegenwoordig is echter de prijs op het gebied van concurrentie veel minder belangrijk dan vroeger. Begin zeventiger jaren waren er nog zat mensen die kilometers ver fietsten om bij de boer de levensmiddelen een paar kwartjes goedkoper te krijgen dan bij de plaatselijke grutter. Tegenwoordig ligt veel meer het accent op service, assortiment en een aangename winkel.

mand die zegt er niet eens rijk van te hebben willen worden. Op de vraag of de beursgang van de Free Record Shop het gedrag van de onderneming zal gaan veranderen antwoordt Breukhoven echter ontkennend.

Breukhoven; "De Free Record Shop is altijd een heel open bedrijf geweest dus de extra hoeveelheid belangstellenden kunnen op dezelfde manier als in het verleden tevreden gesteld worden. Er gaan dagen voorbij dat ik niet eens naar de beursberichten kijk. Net als vroeger zullen we zo veel mogelijk geld wat we verdienen terug laten stromen in ons bedrijf. Dat betekent dus een voorzichtigte dividend-politiek. De eventuele aan-

De Mooie Momenten van de HIPPIQUE volgens Moret Ernst & Young

~ HIPPOFIEL ~

Hippofiel. Iemand die van paarden houdt. Gaat vaak gehuld in strakke broeken en rode jasjes van opvallende snit. Draagt een zwarte cap, hoge leren laarzen en een karwats. Zelfs in burgerkleding weet de hippofiel (m/v) zich van zijn medemens te onderscheiden: via zijn o-benen.

Dressuur. Vorm van rijkunst die een aantal stelselmatige lichaamsoefeningen voor het paard behelst. Stelt hoge eisen aan het atletisch vermogen van deze viervoeter. Valt daarom te vergelijken met

~ DRESSUUR ~

de menselijke gymnastiek. De onderdelen ringen, rekstok en evenwichtsbalk zijn echter uitgesloten van competitie.

Springen. Eigelijk houden paarden helemaal niet van springen. Van nature gaat het paard liever om een hindernis heen of, gewoon, erdóórheen. Niet elke ruiter weet dit te waarderen.

Weigeren. Paarden zijn behept met een olifantsgeheugen. Voor een hindernis waar zij eerder over gevallen zijn, zullen zij daarom al snel weigeren, steigeren of bokken. Om de angst van het dier weg te nemen

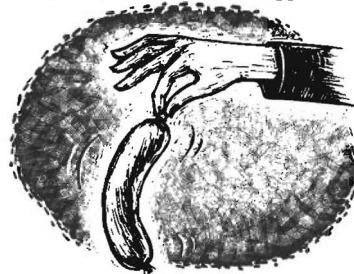

~ WEIGEREN ~

kan de ruiter het eventueel zelf voordoen.

Aansporing. Paarden zijn op verschillende wijzen tot grotere prestaties aan te sporen. Dat kan door het dier de sporen te

geven of door een tikje op de bil met de karwats. Een bemoedigend woord doet wonderen. Als u tijdens een race in een verloren positie lijkt te liggen,

~ AANSPORINGEN ~

dan wil de fluistering "paardenslager" nog wel eens helpen.

Hippodroom. Renbaan voor paardenraces. Ook wel benaming voor de voorstelling die een gokker op de renbaan zich maakt over de bestemming van de gewonnen weddenschappen. Teveel hippodromen die niet

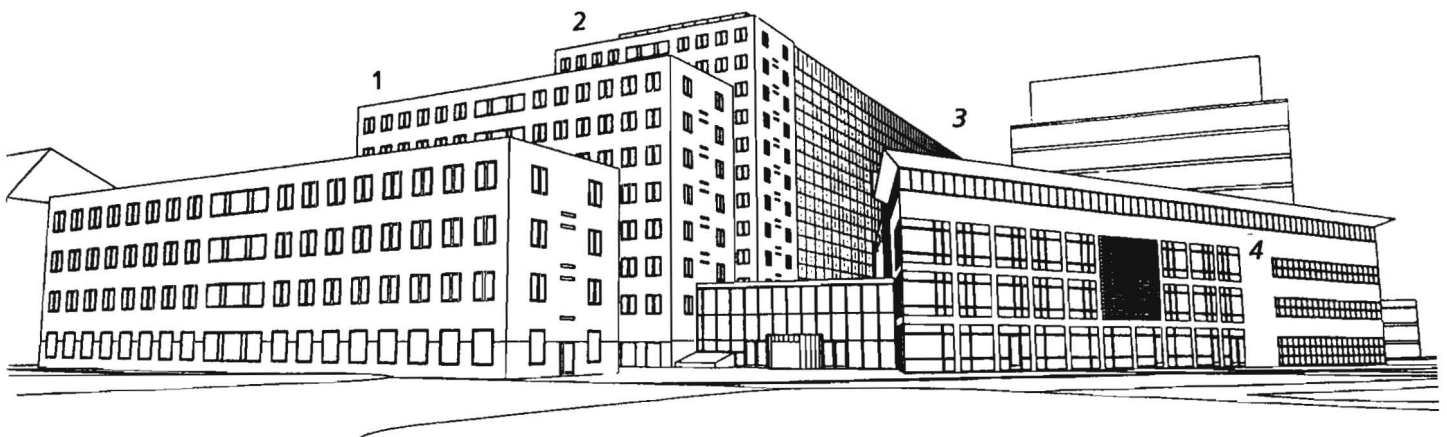
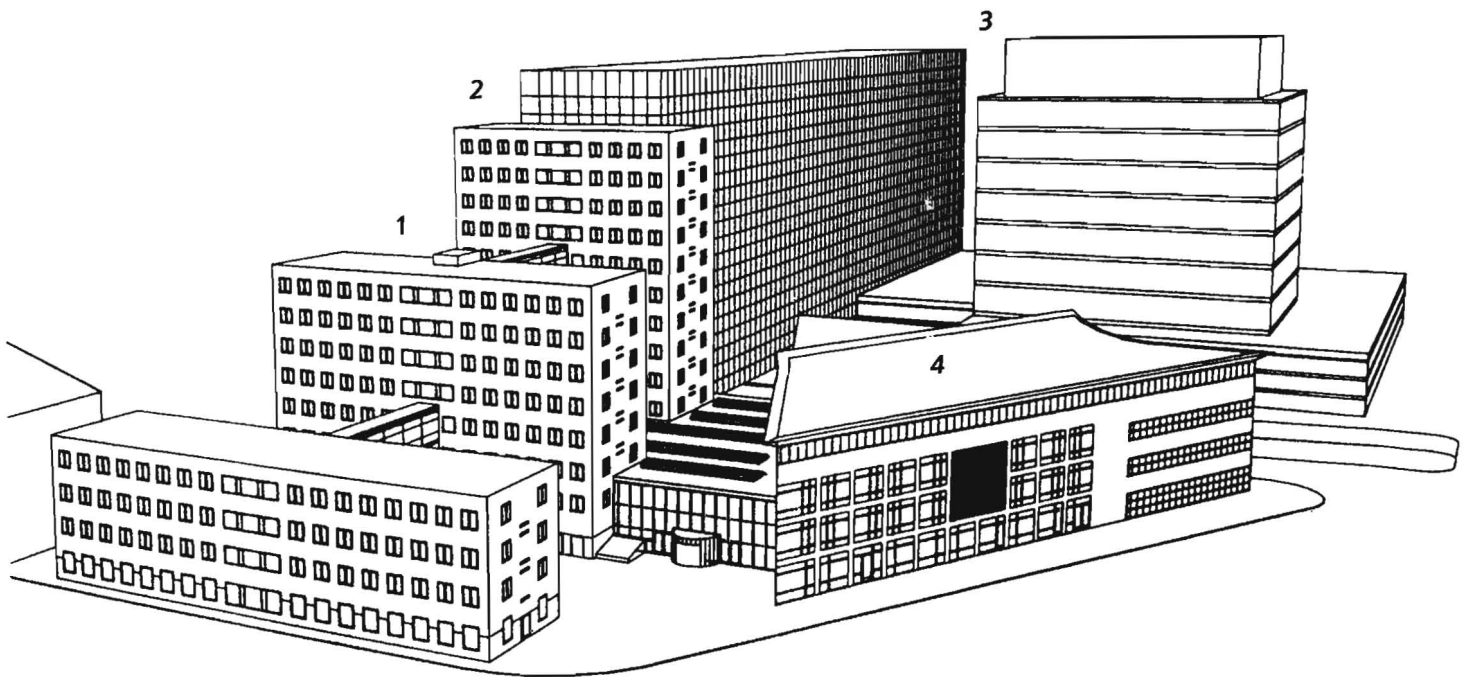
~ HIPPODROOM ~

uitkomen, kunnen de ongelukkige wedrenspeler nachtmerries bezorgen.

Moret Ernst & Young is een organisatie van maatschappen op het gebied van accountancy, belastingzaken, organisatie en informatica. Bel eens met de heer R. J. Ekkebus (tel. 010 - 407 25 21) en ontdek dat ook een carrière z'n mooie momenten kent.

Moret Ernst & Young

Het nieuwe roeterseiland

Het roeterseilandcomplex is het architectonische stiefkind van de Universiteit van Amsterdam. Daar komt spoedig een einde aan. Architect Pi de Bruin heeft een plan gemaakt voor de nieuwbouw op het Roeterseilandcomplex. Drie sierlijke torens van aflopende hoogte en uitlopende breedte en een reusachtige driehoek moeten het Roeterseiland uit het slop halen. De nieuwbouw is nodig om de faculteiten Economie en Ruimtelijke Wetenschappen onder te brengen. De universiteit betaalt nu elf miljoen gulden per jaar voor de huidige huisvesting van de faculteiten. Van die last wil men af en daarom is per 1 januari 1992 de huur van beide panden opgezegd. De nieuwbouw op het Roeterseiland moet dus in rap tempo worden neergezet.

Bron: bibliotheek FEE, folia 18.

Gebouwen 1 en 2 vormen de nieuwe huisvesting van de FEE, gebouw 3 is het bestaande Roeterseilandcomplex, gebouw 4 herbergt o.a. de nieuwe bibliotheek van de FEE.

De omgekeerde rentestructuur

Is de hoge korte rente de voorbode van een recessie, of het gevolg van een beleid dat een recessie wil voorkomen?

Bas Verheijen

Recessie?

Op de geldmarkten van Japan, de Bondsrepubliek en Nederland heeft zich gedurende een groot deel van 1989 en in de eerste maanden van 1990 een opmerkelijke situatie voorgedaan; de korte rente is een klein jaar hoger geweest dan de lange rente. Dit verschijnsel, ook wel „de omgekeerde rentestructuur” genoemd, heeft opmerkelijke gevolgen voor beleggers en investeerders. Lange tijd was het bijvoorbeeld rendabeler om geld op een kortlopende termijndispositie te storten dan op een langlopend spaartegoed, terwijl een langlopend tegoed doorgaans een hogere rente oplevert dan geld dat slechts drie maanden vaststaat.

Uit een onderzoek van de OESO van twee jaar geleden blijkt dat een omgekeerde rentestructuur vaak voorafging aan een omslag in de conjunctuur. Met andere woorden: staan Nederland, West-Duitsland en Japan aan de vooravond van een recessie?

De financiële markten

Op de financiële markten bestaan tegenwoordig geen gesloten circuits meer. De vervlechting van financiële markten is een gegeven dat zowel binnen onze nationale economie als over de grenzen geldt.

Het gevolg van deze openheid en vervlechting is dat het niveau van de rente wordt bepaald door vraag- en aanbodfactoren op wereldschaal. Voorbeelden van deze factoren zijn de particuliere spaar- en investeringsgeneigdheid op wereldschaal, de liquiditeitsvoorkeur op wereldschaal, de mate van zekerheid ten aanzien van toekomstige ontwikkelingen, verwachtingen over de toekomstige internationale rente-ontwikkeling en het gevoerde monetair beleid.

De D-mark

Voor een betrekkelijk klein land in een open wereld - zoals Nederland - is de rente daarmee in belangrijke mate tot een gegeven geworden. In belangrijke mate, want naast genoemde factoren zijn

er natuurlijk ook meer nationaal werkende factoren die het rentepeil medebepalen, zoals nominale wisselkoers onzekerheden en risico inschatting met betrekking tot de toekomstige inflatie.

Zoals bekend is het door De Nederlandse Bank gevoerde beleid sinds jaar en dag gericht op een vaste guldenkoers, om daarmee de grootst mogelijke prijsstabiliteit te waarborgen. Dat dit beleid de afgelopen jaren succesvol is gebleken, toont de ontwikkeling van de inflatie aan. De Nederlandse inflatie behoort tot de laagste in de wereld.

De hoeksteen van het in ons land gevoerde beleid is de handhaving van een vaste band van de gulden met de D-mark. Het is op zichzelf wel te begrijpen

met het rente instrument leidt in de financiële markten echter tot een risico-opslag in de rente en daarmee tot een hogere rente dan voorheen.

Normale rentestructuur

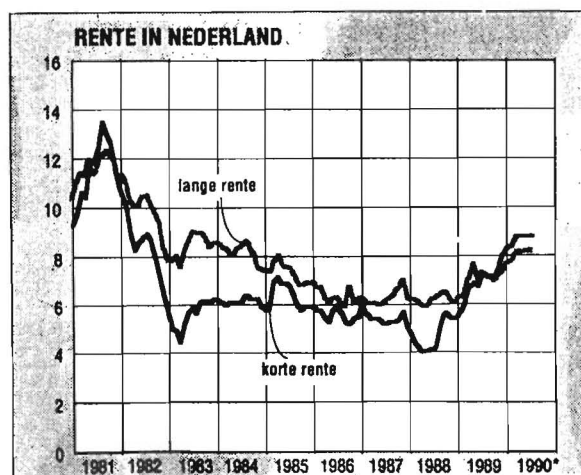
Onder een „normale” rentestructuur verstaat men de situatie waarbij de korte rente lager is dan de lange rente, oftewel een structuur waarbij sprake is van een positieve helling van de yield curve. Een centrale bank, met als opdracht het bewaken van de interne en externe waarde van de geldeenheid, zal zich met haar beleid richten op een normaal verloop van de yield curve. Een omgekeerde, inverse rentestructuur, waarbij de lange rente hoger is dan de korte, heeft immers

„Een tijdelijke inverse rentestructuur is niet per definitie negatief.”

dat bij een hoge rentestand zoals thans, door sommigen gepleit wordt voor een autonome verlaging van ons renteniveau ten opzichte van dat in Duitsland, waarbij op de koop toe zou moeten worden genomen dat de band tussen de gulden en de Duitse mark wat losser wordt. Twijfel laten ontstaan over de bereidheid de wisselkoers ten volle te verdedigen

tot gevolg dat een overmaat aan middelen in liquide vorm zal worden aangehouden. Zo een „buffer” van liquide middelen vormt een potentiële bedreiging voor de wisselkoers, daar snel en zonder veel kosten grote, extern gerichte kapitaalstromen op gang gebracht kunnen worden.

Op nationaal niveau kan een overmaat

aan liquide aangehouden middelen zich ontladen in prijsstijgingen, doordat loonsverhogingen financieerbaar lijken of doordat overbesteding mogelijk wordt gemaakt.

Tenslotte is voor een centrale bank, als toezichthoudster op, maar daarmee tevens tot op zekere hoogte hoedster van het bankwezen, een normale rentestructuur gewenst, omdat het omgekeerde, een inverse rentestructuur, de rentemarge en daarmee de draagkracht en soliditeit van het bankwezen na verloop van tijd onder druk zet.

Omgekeerde rentestructuur

Nederland heeft gedurende een groot deel van 1989 en in de eerste maanden van 1990 een omgekeerde rentestructuur gekend. Deze situatie was vooral het gevolg van monetaire ontwikkelingen in de Verenigde Staten en de Bondsrepubliek. De korte rente is gedurende een klein jaar hoger dan de lange geweest, omdat verscheidene centrale banken de korte rente als beleidsinstrument hebben gebruikt om inflatie tegen te gaan en wisselkoersen te beïnvloeden. Het niveau van de lange rente, welke de uitkomst is van vraag en aanbod op de kapitaalmarkt, bleef door ruim aanbod in stijging achter bij de korte rente.

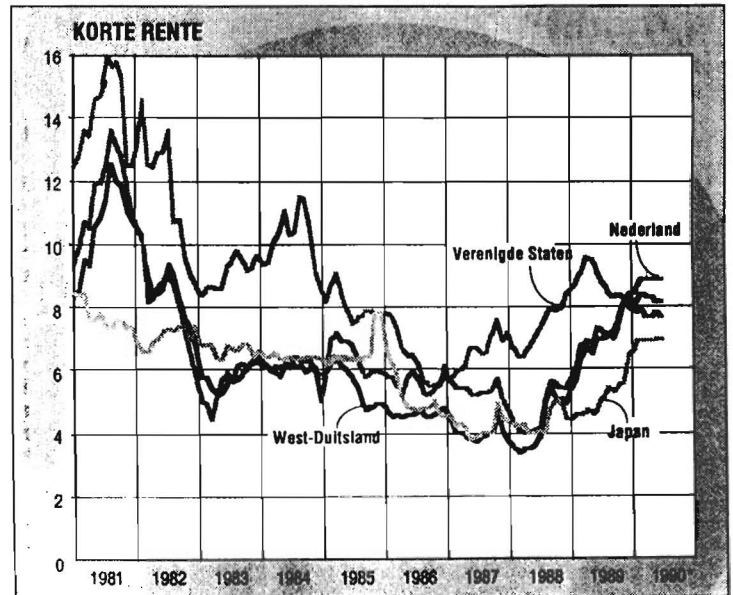
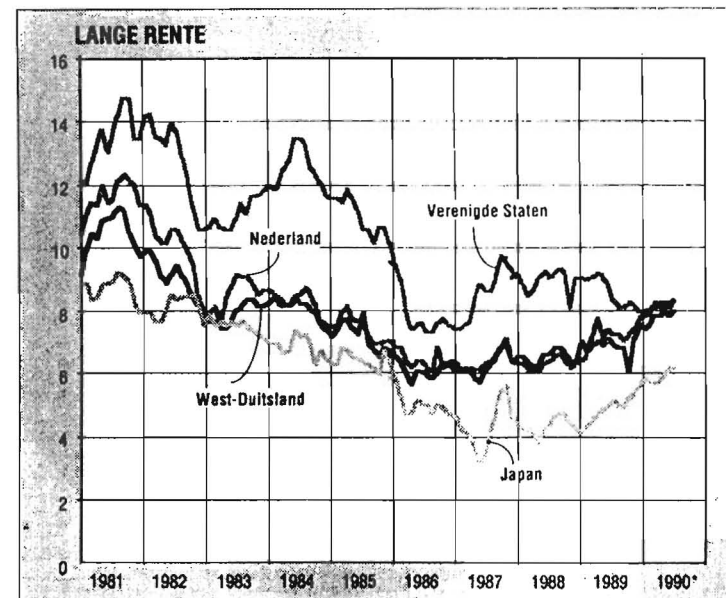
Ondanks de genoemde bezwaren hoeft een tijdelijke inverse rentestructuur, voor zover zij het gevolg is van een sterk op inflatiebestrijding gericht monetair beleid, niet per definitie negatief te zijn. Volgens de woordvoerder van De Nederlandse Bank J. H. Du Marchie Sarvaas is de omgekeerde rentestructuur juist het gevolg van het gevoerde beleid om een recessie te vermijden. „Nederland heeft de korte rente verhoogt in navolging van de Bondsrepubliek. Daarmee wordt oververhitting van de Nederlandse economie voorkomen. Een omgekeerde rentestructuur is een vervelende bijwerking.”

Bij een tijdig, standvastig, vertrouwwekkend inzetten van het rente instrumentarium wordt, gegeven de achterliggende „hogere” doelstelling, op termijn een minder hoge rente gerealiseerd dan anders het geval zou zijn geweest.

Het EMS

Het internationale monetaire beleid kan pas tot rentedaling bijdragen als de inflatiedreiging verdwenen is of wanneer zich duidelijk recessieve tendensen zouden voordoen. Van het laatste lijkt voorhands geen sprake.

De lange rente is de afgelopen tijd fors gestegen. De voornaamste oorzaak van deze stijging ligt vermoedelijk in de ont-

wikkelingen in Oost Europa, waar de op handen zijnde omvorming van planecoconomieën naar markteconomieën forse injecties van kapitaal lijkt te zullen vergen. De aankondiging van de plannen voor een monetaire unie tussen Oost- en West-Duitsland heeft de rentestijging op de toch al nerveuze markten in een stroomversnelling gebracht. Door deze ontwikkelingen is de lange rente momenteel weer boven de korte rente uitgestegen. De rentestructuur vertoont daarmee een meer gebruikelijk beeld, ofschoon zij nog steeds erg vlak is. De rente tarieven in West-Duitsland en Nederland zullen voorlopig niet worden

verlaagd. Financiële experts houden eerder rekening met een herschikking binnen het Europees Monetair Stelsel (EMS) als gevolg van de sterke koers van de Duitse mark. De mark en de gulden zouden in dat geval worden gerevalueerd ten opzichte van de overige munten in het Europese wisselkoersstelsel. Alleen al om rust te krijgen op de per 1 juli volledig geliberaliseerde Europese kapitaalmarkt lijkt een herschikking binnen het EMS noodzakelijk. ■

Bronnen o.a. Jaarverslag DNB 1989, 1-ste Kwartaalbericht DNB 1989, NRC 17-1-1990.

De arbeidsmarkt voor economen (2)

Enige tijd geleden zijn de resultaten bekend geworden van een grootscheeps enquête-onderzoek onder Nederlandse economen. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van onze faculteit. Wat vinden afgestudeerden en hun werkgevers van de studie in relatie tot het werk van economen? In dit tweede artikel (het eerste stond in ROSTRA 166) wordt ingegaan op het aandeel vrouwen onder de economen, de verschillen tussen de economische faculteiten en de uitkomsten van een discussie tussen werkgevers en docenten van de faculteit.

Drs. J. C. H. Oostendorp

Vrouwen

Vier procent van de respondenten van de enquête is vrouw.

Vrouwelijke economen zijn tot de jaren tachtig zeldzaam geweest. Van de afgestudeerde economen van de tweede wereldoorlog tot aan 1980 (ruim 14000) is ongeveer 1, 7% vrouw. Dit verandert in de jaren tachtig gelukkig snel: tussen 1980 en 1986 bedroeg het percentage vrouwen dat afstudeerde al 6, 4%.

Hoewel economie een typische mannenstudie blijft, waren in 1987 966 vrouwelijke eerstejaars op de 4127 aankomende economen, dat is 23, 4%. Hiervan studeren er relatief veel in Groningen en Amsterdam en minder in Rotterdam en Tilburg.

Zusters

Hiermee kom ik op een aantal verschillen tussen de economische faculteiten in den lande, een thema dat op vele fronten bediscussieerd wordt. Onze faculteit komt er in die vaak op speculaties gebaseerde verhalen veelal niet zo goed af en ook het imago van de stad is in de ogen van sommigen een negatieve factor. Reden genoeg om een aantal resultaten van de enquête op dit gebied te bezien.

Voor de zuiverheid van de onderlinge vergelijkingen is hierbij uitgegaan van tussen 1978 en 1988 afgestudeerden.

De keuze voor de instelling waar men gaat studeren wordt in relatief sterke mate bepaald door de geografische afstand. Het geldt voor Tilburg het sterkst en voor Groningen het minst. Hoewel meer redenen konden worden aangegeven houden de meeste respondenten het bij één. Zo spelen vrienden of geloof voor weinigen een rol bij de keuze.

De aantrekkelijkheid van de stad is voor Groningen en Amsterdam van betekenis, terwijl voor Rotterdam en Tilburg de locatie geen aantrekkingskracht heeft.

Opvallend is, dat afgestudeerden van de Erasmus Universiteit vaak zeggen dat zij voor Rotterdam hebben gekozen vanwege de goede naam van de instelling.

De leeftijd waarop men besluit economie te gaan studeren ligt voor de UvA en de EUR iets hoger.

Studie

Opvallend is, dat de opleidingen in den lande onderling niet verschillen in de motieven voor de keuze van het vakkenpakket. De inhoud van de vakken, de later gedachte functie en de carrière zijn de belangrijkste motieven. Een uitzondering vormt de stage: De helft van de afgestudeerden van de UvA en EUR gaf aan totaal geen stage gelopen te hebben. Bij de andere instellingen lag dit percentage veel lager.

gedaan. Bij de zusterfaculteiten komt dit vrijwel niet voor. Het percentage dat zegt als algemeen econoom te zijn afgestudeerd is voor alle opleidingen ongeveer gelijk. Bij de kleinere afstudeerrichtingen valt op, dat de regionale economie bij de VU relatief veel belangstelling trekt.

Wanneer we vervolgens naar de huidige functies van de afgestudeerden kijken dan vallen de verschillen tussen de instellingen grotendeels weg.

Vakken

Op de vraag welke vakken als hoofd- en keuzevakken men in de eigen studie het meest belangrijk vond zijn er geen belangrijke verschillen tussen de faculteiten.

Als gekeken wordt naar het profijt dat men van bepaalde afgelegde vakken heeft gehad dan scoren de vakken uit de accountancy-hoek relatief hoger dan de andere. Dit komt ook duidelijk naar voren als gevraagd wordt naar de vakken

„Bij bestuursactiviteiten in gezelligheidsverenigingen scoort de UvA laag.”

Aktiviteiten buiten de studie, zoals een baan, actief zijn in een vereniging liggen verschillend. Aan de UvA en de EUR komen relatief veel meer mensen met een baan voor dan elders. Bij de bestuursactiviteiten in gezelligheidsverenigingen scoort de UvA laag.

Afgestudeerden van de UvA geven in een kwart van de gevallen op 'economie' als afstudeerrichting te hebben

die men de huidige economiestudenten zou aanraden: accountancy-vakken worden relatief vaak aanbevolen.

Arbeidsmarkt

Er zijn geen verschillen tussen de instellingen in arbeidsmarktpositie. Opvallend is dat men vanuit Tilburg relatief vaker via advertenties aan de eerste baan komt, terwijl aan de UvA velen al een

baan blijken te hebben (vullen n.v.t. in als het om verwerven van eerste baan gaat).

Waar men de eerste functie verwerft, hangt wel enigszins af van de faculteit, waar men is afgestudeerd. De verschillen zijn niet erg groot, maar wel karakteristiek. Afgestudeerden van de VU komen

selectie van economen. Vanuit de faculteit namen de hoogleraren Bindenga, Hartog en De Leve en de hoofddocenten Jagers en Odink aan de discussie deel.

Beeldvorming

Wat betreft de gunstige beeldvorming van Rotterdam waren de werkgevers van

Nevenactiviteiten

De werkgevers vinden activiteiten naast de studie heel erg belangrijk. Liever wat lagere cijfers en in een broodjeszaak gewerkt hebben dan snel studeren met hoge cijfers. Er moet wel vlot worden afgestudeerd, maar liefst met een bijbaantje. De hoogte van de cijfers is op dit moment nog van ondergeschikt belang bij veel sollicitaties en de lengte van de studie is ook niet zo belangrijk.

„De later gedachte functie en carrière zijn de belangrijkste motieven.”

vaker op accountantskantoren of in de overige zakelijke dienstverlening terecht. Afgestudeerden van de UvA en de EUR vonden wat vaker een baan bij de overheid, voor de EUR vooral de rijksoverheid. Onze faculteit zou moeten onderzoeken hoe haar studenten nu de mogelijkheden waarderen om bij een overheid een baan te vinden. Uit eerdere onderzoek bleek, dat VU-studenten geen perspectief zagen in een baan bij de overheid.

Adviezen

De EUR is de instelling die bij de eigen afgestudeerden het hoogst staat aangeschreven wat de kwaliteit van de opleiding betreft, en er zijn relatief veel elders afgestudeerden die dat onderschrijven. Het is uit de enquêtegegevens niet op te maken op grond waarvan deze beeldvorming optreedt. Bekendheid van de opleiding speelt mogelijk een rol, want men schat de kwaliteit van de opleiding destijds hoger in dan van de huidige studie. De grootschaligheid van de EUR zal zeker bijdragen aan de bekendheid. Het kan zijn, dat dit gunstige beeld invloed heeft op de recruitering van studenten, maar er zijn geen belangrijke effecten te constateren op de functies die EUR-afgestudeerden hebben verkregen. Opvallend is, dat de afgestudeerden van onze faculteit relatief weinig niet-economische vakken aanraden en minder vaak extra-curriculaire activiteiten.

Workshop

Onder voorzitterschap van Prof. de Leve, plaastvervangend decaan van onze faculteit is vorig jaar maart een discussie gehouden tussen deskundigen uit het bedrijfsleven en docenten van de faculteit, waaronder degenen die meewerkten aan het onderzoek. Tot de deelnemers behoorden personen van Berenschot, Functiemediair, Klynveld Krayenhof, Heineken en de Kamer van Koophandel. Allen waren betrokken bij werving en

mening, dat het algemene aureool van Rotterdam voornamelijk een idee fixe is. Het gaat vooral om de bedrijfseconomie, in Rotterdam heb je wat meer differentiatiemogelijkheden. Over het algemeen zien de deskundigen geen grote in kwaliteit tussen de opleidingen. Het imago van op gypjes lopende Amsterdammers is achterhaald.

Natuurlijk is het belangrijk de beeldvorming te versterken en je sterke punten uit te buiten. De kwaliteit van de hoogleraren, de naar buiten tredende bestuurders, de woordvoerders zijn veel belangrijker voor het imago dan de versleten vooroordelen uit het verleden.

Vakkenpakket

De deelnemers aan de workshop waren van mening, dat het vakkenpakket het belangrijkste is voor vakspecifieke functies. Maar voor meer algemene functies is de afstudeerrichting vrij onbelangrijk. Het pakket moet wel samenhangend zijn.

Keuzevakken zijn bij de werving en selectie inhoudelijk niet of nauwelijks interessant, wel vormen zij een indicatie voor belangstelling en houding van de afgestudeerden. Er zijn in de praktijk geen keuzevakken, waaruit men afleidt dat men een bepaalde kandidaat moet laten vallen.

De scriptie speelt in de selectie vaak een onduidelijke rol. De man van Klynveld Krayenhof verklaarde nooit een scriptie te lezen van een sollicitant, anderen letten hier wel op.

Er bestaat een neiging om brede afstudeerpakketten te kiezen, dit maakt dat de spoeling dunner wordt voor algemene functies. Een specialistisch pakket is vaak een goede ingang, ook voor algemene functies.

Waargenomen verschillen tussen bedrijfskundigen en bedrijfseconomen leiden ertoe, dat men voor functies waar beide op kunnen solliciteren een voorkeur heeft voor de econoom.

De studie

Vanuit het bedrijfsleven wil men geen aanbevelingen doen voor de inhoud van de vakken. Wel stelt men het opprijs, wanneer afgestudeerden betere sociale vaardigheden en presentatietechnieken zouden hebben. Dit is wel een manco. Men is tegen een verplichte stage, omdat de periode te kort is en er niet voldoende plaatsen zijn. Een bedrijfseconoom die in een staffunctie begint, hoeft geen stage te lopen. In bepaalde gevallen kan een stage natuurlijk wel zijn nut hebben. De werkgevers vinden het jammer dat de cursusduur zo strikt beperkt is tot vier jaar.

HEAO/WO

De academisch afgestudeerde economen worden op het punt van analytisch vermogen hoger aangeslagen, ook in de werving en selectie. HEAO-ers zijn geschikter voor operationele functies.

Leeftijd

De leeftijd van afstuderen is vooral in het bedrijfsleven van belang. Bij sommige bedrijven is 29 jaar te oud om te solliciteren. Er zijn dan minder mogelijkheden in in het bedrijf te aarden. Jong afstuderen geeft echter ook problemen. Men raadt de studenten wel aan de volle zes jaar van de studieduur te benutten en dingen ernaast te doen.

Tweede fase

Deze wordt in de huidige vorm niet erg zinvol gevonden. Er is wel behoefte aan goede, op de markt gerichte vervolgoopleidingen. Bedrijfseconomen moet worden afgeraden eerst te promoveren. Dit ligt voor algemeen-economen anders. ■

Hans Oostendorp is beleidsmedewerker Onderwijs- en Studentenzaken van het faculteitsbureau

Iedere accountant volgt het nieuws op de voet

U maakt het bij ons

Straks bent u bedrijfseconoom. Aan u de keuze, een gewone baan of een glansrijke carrière? Anders gezegd, gaat u werken of treedt u in dienst van Coopers & Lybrand Dijker Van Dien Accountants? In het laatste geval bent u zeker dat, via het Management Development Programma, uw kwaliteiten en talenten optimaal tot hun recht komen. Zeker van een afwisselend beroep, waarin u zich op het hoogste niveau kunt bewijzen. Omdat u bij ons volop mee zult werken aan nieuwe "solutions for business".

Wij zijn een van de toonaangevende organisaties op het gebied van accountancy, management consultancy en belastingadvies. In Nederland bedienen 4100 medewerkers in een evenwichtig gespreid kantorennetwerk een gevarieerd cliëntenpakket. Internationaal zijn we aangesloten bij Coopers & Lybrand (International), in 100

landen vertegenwoordigd met ruim 600 kantoren en 60.000 medewerkers.

We onderscheiden ons door de kwaliteit van onze medewerkers. Daarom selecteren we uitsluitend ambitieuze mensen, die binnen een optimaal werkklimaat het vak verder kunnen ontwikkelen. Wilt u meer informatie over hoe uw perfecte carrière er bij ons kan uitzien, maak dan een afspraak met onderstaande personeelsfunctionaris.

Coopers
& Lybrand
Dijker Van Dien

accountants

**Solutions
for Business**

De AGE is een olifant

Mark Bronstein

Het is meestal een nadeel dat er zoveel tijd zit tussen het verschijnen en het schrijven van een artikel in de Rostra. Enige actualiteit laat zich moeilijk plannen. Zo had ik de vorige column natuurlijk aan de universitaire verkiezingen moeten wijden. Nu ging de column over de inhoudsloosheid van kreten in de universitaire politiek en van Maarten van Poelgeest in het bijzonder. De verkiezingscampagnes van AGE en NOBAS maakte de column gelukkig alsnog actueel en bewezen mijn gelijk (en dat van In 't Veld): in de studentenbeweging heerst een volstrekte ideeënarmoede. De AGE: „Stem goed, stem AGE” De NOBAS: „Verkiezingen? NOBAS” Moet ik daar eigenlijk nog woorden aan vuil maken? Het gerucht gaat al langer dat Marketing aan onze faculteit waardeloos gegeven wordt, maar aan zulke mensen valt toch ook niets meer te redden? Thema van de AGE-campagne was een olifant die voorrang verleent. Het zou me niet verbazen als dit idee bepaald is door de toevallige omstandigheid dat iemand in de AGE of dol is op olifanten of dat deze het leukste zijn wat deze activist kan tekenen. De AGE identificeert zich dus met een olifant: een wat zielig en uitstervend ras. De AGE was voor „Vorrang voor goed geldbeleid”. Waar-

om zo passief? Waarom wachten tot er goed geldbeleid komt en het dan voorrang geven, waarom genoeg nemen met slecht geldbeleid? En de belangrijkste vraag: Wat is in godsnaam geldbeleid?

In Het redactioneel van deze Rostra wordt een oproep gedaan aan beide organisaties tot wat meer profilering. Dat zou het natuurlijk ook makkelijker maken om er eens wat over te schrijven. Ik zou vooral de oproep willen doen tot wat meer inhoud. De campagnes tonen duidelijk aan dat de beide organisaties niet meer kunnen produceren dan wat klachten en suggesties rond het thema onderwijs. Er is geen visie waarop de programma's gebaseerd zijn. En daardoor is er ook geen goede leuze te bedenken. De campagnes zijn een samenraapsel van persoonlijke ideetjes en dat kan alleen maar leiden tot kunstmatige thema's, onzinnige kapstokken, als olifanten die voorrang verlenen.

AGE en NOBAS, fuseer toch alsjeblieft. De strijd is de inkt niet waard en is nog slecht voor het milieu ook. Vergeet toch even dat verschil tussen truien en blouses, het is de tijd van de verzoening.

Kaal Boek

Nwe. Heerengracht 61, (020) 26 29 08, fax 26 81 61

*Kameraklaar drukken en afwerken
Inloop advies voor redactieleden
D.T.P. faciliteit en voorbereide
lay-outs voor periodieken
Proef en 600 of 1200 d.p.i. model
22 Postscript letterfamilies
22 jaar kringlooppapier in voorraad*

Europese integratie vergroot mogelijkheden voor conjunctuurpolitiek

Een belangrijk aspect van de Europese integratie is de samenwerking op het gebied van economische politiek. Mathijs Bouwmans geeft, aan de hand van de economische ontwikkeling in de eerste helft van de jaren tachtig, aan dat een gecoördineerd beleid de West-Europese economie uit het slop had kunnen halen.

MATHIJS BOUWMANS

Inleiding
De eerste helft van het afgelopen decennium geeft aan hoe moeilijk het is om als individueel land een onafhankelijk macro-economisch beleid te voeren. Door verschillende economische politiek in de VS en Europa ontwikkelde de wereld-economie zich onevenwichtig; de Amerikaanse economie groeide terwijl in Europa de recessie tot aan het midden van de jaren tachtig voortdurfde. De vraag is of een gemeenschappelijk Europees beleid een gunstigere economische ontwikkeling had kunnen bewerkstelligen.

Reagonomie
Kort na zijn aantreden als president introduceerde Reagan een beleidsplan dat gekenmerkt werd door belastingverlaging en vermindering van de overheidsinvloed. Het plan

van de president naar het versterken van de aanbodzijde van de VS-economie. In werkelijkheid droeide het beleid uit op een 'ouderwetse' vraagstukverlaging. De binnenlandse consumptie en investeringen stegen en de economische groei kwam op een hoogte die sinds de jaren vijftig niet meer bereikt was. De belastingverlaging leidde dus tot een flinke stijging van de particuliere bestedingen. Tezamen met stijgende overheidsuitgaven zorgde in praktijk de hogere effectieve vraag voor de oplozing van de Amerikaanse economie. Een minder gunstig effect was dat het beleid tekorten veroorzaakte: de stijging van zowel de investeringen als het overheidsdeficit ging niet gepaard met een toename van de besparingen. Het spaardeficit dat ontstond veroorzaakte een rentenwijziging en zodoende stroomde het benodigde kapitaal vanuit het buitenland binnen: zoveel dat rond 1988 de VS de vijfjohltege eer hadden zich 's werelds grootste schuldenland te mogen noemen. Door het overschot op de kapitaalrekening apprecieerde de dollar fors. Samen met de stijging van de bestedingen, zorgde dit voor een groot tekort op de lopende rekening.

Deze situatie werd kritiek: hoelang zouden buitenlandse investeerders bereid zijn het Amerikaanse spaardeficit bij te passen? Als deze bereidheid zou wegvallen, bijvoorbij door een verwachte depreciatie van de dollar, zou de VS gedwongen worden de handelsbalans meer in evenwicht te brengen door het terugdringen van de binnenlandse vraag. Het gevaar bestond dat een dergelijke vraagstuk negatieve effecten voor de rest van de wereld zou hebben. Toen de stijging van de dollar in het voorjaar van '85 omsloeg in een langdurige daling trachten de centrale banken van de belangrijkste handelspartners van de VS echter uitkomst. Door de depreciatie van de dollar nam de bereidheid van buitenlandse (particuliere) beleggers om de Amerikaanse tekorten te financieren inderdaad af. Bovendien als de centrale banken waren voor een terugval van de vraag in Amerika, gingen zij

er toe over de dollaraars te ondersteunen en zodoende namen zij de rol van kapitaalverschaffer over.

Vanaf '83 volgde Frankrijk het restrictieve beleid van de overige EG-landen

EG-Commissie
Bovenaankende wijst ons op de voordelen van een gecoördineerd macro-economisch beleid. Als er in de jaren 80 sprake was geweest van een gemeenschappelijk economisch beleid had dit niet per se een stimuleringsbeleid hoeven te zijn. Het EG-jaarverval van '84-'85 doet het echter wel vermoeden. De EG-commissie stelde daartoe een tweesporig beleid voor waarbij verdere loonmatiging samen moest gaan met stimulering van de vraag. Belangrijk is de zin: „Het slagen van de voorgestelde strategie hangt af van de gecoördineerde uitvoering van het beleid binnen een communair kader”. Samenvatend kan worden gezegd dat Europa in de jaren 80 met een gecoördineerd beleid de economische ontwikkeling in een gunstigere richting had kunnen sturen. Hiermee is geschetst hoe een samenwerking Europa een meer onafhankelijk politiek in de wereld zou kunnen innemen.

Dit artikel maakt onderdeel uit van de serie bijdragen die Rostra over de Europese eenwording uitbrengt. De auteur is vierdejaars economiestudent. Het artikel komt voort uit een werktask voor het specialisatievak IEG.

1. Bank of International Settlements, Annual Report, 1984
2. Gedeputeerde van de Provincie, 1984
3. Mante, Stephen, Dollars and the dollar: the world economy in crisis, (Gebruik: Washington D. C. 1987)
4. Steinberger, Alfred, Convergence and coordination: some basic issues, European Economy nr. 20 (Brussel 1984)

EG: Handelspositie en Integratie

De handelspositie van de EG geeft sinds de jaren zeventig een verslechtering zien ten opzichte van de VS en vooral Japan. Deze verslechtering kenmerkt zich door een afname van het marktaandeel in de wereldhandel, met name in de technologie-intensieve sectoren. De nieuwe marktdynamiek die met verdergaande Europese integratie beoogd wordt zou deze ontwikkeling moeten keren.

Martijn Bennis

Ontwikkeling Handelspositie

In tabel 1 is de ontwikkeling te zien van de marktaandelen van de EG, de VS en Japan in de totale OECD-export van industriële produkten. Er is een onderverdeling gemaakt naar vraaggroei in de OECD-landen. De sectoren met een sterke vraaggroei zijn de technologie-intensieve sectoren: informatica, electronica, chemie en farmacie. Meer dan de helft van de totale R&D uitgaven van het bedrijfsleven is toe te rekenen aan deze sectoren¹. Het aandeel van de EG in de industriële sector als geheel is gehandhaafd, hoewel bedacht moet worden dat de dure dollar tot 1985 de reële ontwikkeling versluiert. Er is echter een verschuiving opgetreden naar de sectoren met een relatief achterblijvende vraaggroei, b.v. metaal en textiel. De Europese producenten zijn kennelijk niet in staat om voldoende te profiteren van de vraaggroei.

Import-en exportstructuur

De samenstelling van de EG-import en export is weergegeven in tabel 2. Hierin is het totaal van de handel (exclusief energie) gedesaggregeerd naar 4 sectoren: landbouw en voedsel, halffabrieken, consumptiegoederen en kapitaalgoederen. De kapitaalgoederenindustrie valt onder de sectoren die een snelle of gemiddelde internationale vraaggroei doormaken. De samenstelling van de export van de EG naar derde landen heeft tussen 1963 en 1987 nauwelijks verandering ondergaan. Dit in tegenstelling tot de VS en Japan waar de kapitaalgoederenindustrie een steeds dominantere rol is gaan spelen. Met betrekking tot de importsamenstelling is te zien dat het zwaartepunt verschoven is naar de kapitaalgoederensector.

Tabel 1: Ontwikkeling van de marktaandelen van de EG, de VS en Japan in de totale OECD export tussen 1973 en 1986 (afgerond op hele procenten).

jaar	73	79	80	81	82	83	84	85	86
Industrie totaal									
EG	27	27	27	26	27	26	25	26	26
VS	15	15	16	18	17	17	17	16	14
Japan	11	11	12	15	15	16	17	17	17
Sterke vraaggroei									
EG	28	27	27	26	26	25	24	25	26
VS	18	18	19	21	21	20	21	19	17
Japan	12	13	14	17	17	19	21	20	21
Gemiddelde vraaggroei									
EG	27	27	28	26	26	25	24	24	25
VS	19	18	18	20	19	18	18	18	15
Japan	9	11	12	15	14	15	16	17	17
Achterblijvende vraaggroei									
EG	26	27	27	28	28	28	29	29	29
VS	9	9	11	10	9	9	9	8	7
Japan	11	11	11	13	14	13	13	12	11

Bron: European Economy 39, p. 40, 1989

De Europese producenten hebben behalve op de wereldmarkt ook op de thuismarkt terrein verloren. Naast de gegevens ten aanzien van de importsamenstelling wordt dit geïllustreerd door de cijfers uit tabel 3. De ontwikkeling van de penetratiegraad² in de sectoren met een sterke vraaggroei loopt uit de pas bij de ontwikkeling van de industrie als geheel.

1992

De verwachte gevolgen van de 'voltooiing van de Europese interne markt' zijn weergegeven in het Emerson rapport³. Met betrekking tot de technologie-intensieve sectoren zijn, uitgaande van dit rapport, de volgende verwachtingen verdedigbaar.

Op de eerste plaats zal een intensievere concurrentie de winstmarge onder druk

zetten. Ter bescherming van de winsten zullen ondernemers activiteiten ontwikkelen die gericht zijn op produktiviteitsverhoging en efficiëntieverbetering, wat tot een kostenverlaging per eenheid produkt kan leiden. De produktiviteitsverbetering zal voornamelijk voort (moeten) komen uit een hogere produktiviteit van de kapitaalgoederen. Er ontstaat dus een (vraag) impuls voor de producenten van hoogwaardige technologie. Voor het herwinnen van het Europese aandeel in de technologie-intensieve sectoren is het van belang dat met name Europese bedrijven proberen deze vraagtoename opvangen. Een belangrijke stimulans hiervoor gaat uit van de R&D-projecten die in Europees verband uitgevoerd worden en van de subsidies die vanuit de EG gegeven worden aan onderzoek en ontwikkeling.

Op de tweede plaats zal integratie kunnen leiden tot een betere benutting van comperatieve voordelen. Door het wegvallen van interne barrières wordt specialistische produktie op grotere schaal mogelijk. Ook dit zou kunnen betekenen dat er een groter beroep gedaan wordt op de inventiviteit van de Europese producenten van technologie-intensieve produkten.

Besluit

Vanaf 1973 heeft de EG te kampen gehad met een verslechtering van de internationale handelspositie in de belangrijkste industriële sectoren. Dit ging samen met een snel toenemende werkloosheid. Structurele veranderingen werden noodzakelijk en deze hebben vorm gekregen in de plannen voor verregeande Europese samenwerking. Het welslagen hangt af van de inzet van de EG-leden. ■

1. Europeaan Economy 35, 1988, blz 34

2. Aandeel van de import in de totale bestedingen die in de EG gedaan worden.

3. Europeaan Economy 35, 1988

literatuur

1. The economics of 1992, Europeaan Economy 35, 1988

2. External trade and competitiveness, Europeaan Economy 14, 1982

3. International Trade 87-88, volume II GATT, 1988

Het artikel komt voort uit een werkstuk voor het specialisatievak IEB en is de derde bijdrage aan de reeks artikelen die Rostra over de Europese eenwording uitbrengt. De auteur is vierde jaars economiestudent.

Tabel 2: Ontwikkeling van de penetratiegraad in de EG, de VS en Japan tussen 1973 en 1985 (afgerond op hele procenten).

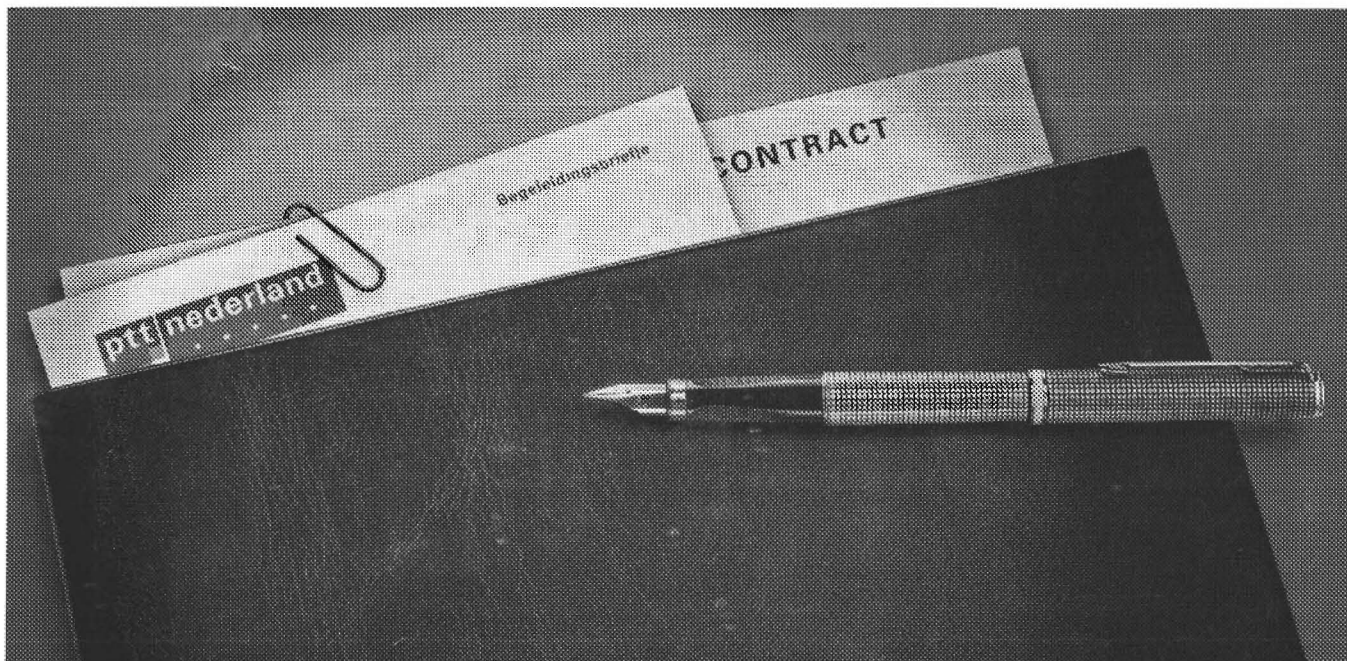
jaar	73	79	80	81	82	83	84	85
Industrie totaal								
EG	9	10	11	11	11	12	13	13
VS	6	9	9	10	10	10	12	12
Japan	5	5	5	5	5	5	5	5
Sterke vraaggroei								
EG	10	13	14	16	17	17	20	20
VS	6	9	10	10	11	12	15	15
Japan	4	5	5	5	5	5	5	5
Gemiddelde vraaggroei								
EG	7	8	8	9	9	9	10	10
VS	6	8	8	8	8	8	10	10
Japan	4	4	5	4	4	4	4	4
Achterblijvende vraaggroei								
EG	10	12	13	12	12	13	14	14
VS	7	10	10	11	11	11	13	14
Japan	6	6	6	5	6	6	6	5

Bron: European Economy 39, p. 35, 1989

Tabel 3: Aandelen in gehele procenten van de totale import en export

	Import				Export			
	1963	1973	1981	1987	1963	1973	1981	1987
Landbouw + voedsel	48	31	20	17	8	11	12	12
Consumptiegoederen	19	22	22	18	18	15	15	16
Halfabrikaten	30	24	27	27	24	25	24	26
Kapitaalgoederen	13	23	31	38	50	49	49	46

Bron: European Economy 16 en GATT '87-'88

PTT doet graag zaken met ondernemende academici

U bent bijna afgestudeerd in economie of econometrie. Uw talent weerspiegelt zich in de uitstekende resultaten die u tijdens uw hele studie heeft geboekt. Daarnaast heeft u in allerlei activiteiten blijk gegeven van een royale dosis ondernemingszin en doorzettingsvermogen.

De onderneming

Als u zich in dit profiel herkent, nodigt Koninklijke PTT Nederland NV u graag uit voor een gesprek over een mogelijk dienstverband.

Behalve de grootste particuliere werkgever is PTT ook de grootste transporteur van informatie op Nederlandse bodem.

We investeren fors in nieuwe technologieën, producten en diensten. Mogen ons op velerlei gebied marktleider noemen en zijn constant bezig met het signaleren en creëren van nieuwe markten. Ook in internationaal verband.

Om al deze verworvenheden in de toekomst veilig te stellen en uit te bouwen, investeren we uiteraard ook fors in de mogelijke PTT-managers van morgen.

Uw carrière

PTT is er de werkgever niet naar om uw loopbaan te dicteren. U vindt in Management Development eerder een goede partner, met een open oor voor uw carrièreplannen.

Management Development stelt u daarbij in de gelegenheid om regelmatig van functie en

afdeling te wisselen. Zodat u eventueel ook buiten de directe grenzen van uw vakgebied ervaring op kunt doen.

Gaandeweg zal blijken of u voldoende kwaliteiten heeft voor een managementpositie in onze organisatie. U kunt er in ieder geval vanuit gaan dat we uw prestaties weten te waarderen met uitstekende, individuele arbeidsvoorwaarden.

De selectieprocedure

Bereidt u zich voor op een pittige selectieprocedure. U start met een tweetal oriënterende gespreksrondes, gevolgd door een psychologische test. Een panel van PTT-topmanagers neemt de uiteindelijke beslissing over uw aanstelling.

We zien met grote belangstelling uit naar uw brief bij Koninklijke PTT Nederland NV, concernstaf Management Development, Postbus 15000, 9700 CD Groningen.

Voor meer informatie kunt u bellen: 06-0142.

PTT. Waar mensen 't maken.

NOG EVEN DIT!

Anne-Ismaël

Dit keer in „Nog even dit!” geen verslagen van vergaderingen van raden en commissies. Bij het ter perse gaan van dit blad, zijn die raden en commissies nog niet bijeen geweest, vandaar.

Er is dus tijd om eens een kijkje te nemen op landelijk niveau (zou het een warme zomer worden?) en wat aandacht te besteden aan een nieuw idee voor een verplicht vak; het leeronderzoek.

Landelijk

nlangs werd het ‘nieuws’ breed uitgemeten in de media. De LSVB (landelijke studenten vakbond) roept op tot actie. Waarom? De minister van onderwijs en wetenschap, Ritzen, heeft immers nog geen plannen gepresenteerd! Toch hangt er wel wat dreigends in de lucht. De minister worstelt met grote tekorten op zijn begroting en er is geen reden om aan te nemen dat de studiefinanciering straks ontzien zal worden. Binnenkort komt de minister met een heroriënteringsnota studiefinanciering. De teneur van deze nota lijkt te zullen worden dat de basisbeurs omlaag gaat en de (eventueel geprivatiseerde) rentedragende lening zal stijgen.

Hier lijkt de conclusie dus op zijn plaats, dat de studenten met hogere schulden komen te zitten na het afstuderen. En dat het wederom onaantrekkelijker wordt om te studeren als je ouders een laag inkomen hebben. Hebben je ouders wel een hoger inkomen, dan dwingt de minister je straks nog meer dan nu, om zelf de deurwaarder uit te hangen bij je ouders zodat je kan rond komen.

Als er toch iets aan het studiefinancieringssysteem moet veranderen, lijkt het mij verstandig dit dan ook maar grondig te doen. Dat wil wat mij betreft zeggen dat;

- alle studenten krijgen van rijkswege hetzelfde bedrag en wel op bijstands niveau. (waarom zou ons nationale bestaansminimum te hoog zijn voor studenten?).
- de ouderlijke bijdrage wordt door de belasting, en dus niet door de studenten, geïnd.
- alleen studenten die het willen krijgen een OV jaarkaart.

Leeronderzoek

De Vervolg Strategie Commissie (VSC) is vooral bezig met het verplichte deel van de studie in te vullen. Zo nu en dan komen er bij de meedenkende studenten-organisaties leuke ideeën voor de studie boven drijven.

Een van de ideeën is het mogelijk nieuwe vak „leeronderzoek”.

Hoe zou dit leeronderzoek, een snoepje in de studie, eruit kunnen zien?

Een van de problemen van de studie is dat er weinig wordt gedaan aan de schrijfvaardigheid van de studenten. Aan het leeronderzoek wordt (dus) een werkstuk gekoppeld. Maar verder?

De nadruk zou sterk kunnen liggen op onderzoeksvaardigheden, waarbij gebruik gemaakt wordt van statistiek en zelf verzameld materiaal (bijvoorbeeld uit een enquête), enz. Kortom je zou zelf een eenvoudig onderzoek kunnen doen dat een leuke aanvulling is op het doctoraal-werkstuk dat veelal uit een literatuur studie bestaat.

Qua onderwerp keuze zijn er in principe mogelijkheden genoeg. Bij iedere vakgroep zou een leeronderzoek via de coördinator van de vakgroep geregeld kunnen worden. Onderzoekjes bij bedrijven, overheid, wetenschapswinkel, SEO (Stichting Economisch Onderzoek) enz. zijn alle mogelijk. Naast het probleem van de te beperkte schrijfvaardigheid van studenten is er ook nog het gebrek aan samenwerking. Hoewel onderzoek tegenwoordig veelal in team-verband plaats vindt en in het bedrijfsleven personen zonder teamgeest niet gewenst schijnen te zijn, wordt studenten niet geleerd samen te werken. Ook dit aspect is onder te brengen in het leeronderzoek. Het onderzoek en het schrijven van het werkstuk zou bijvoorbeeld in een team van drie/vier personen gedaan kunnen worden.

Het leeronderzoek zou vergezeld kunnen gaan van een serie hoorcolleges over de onderzoekspraktijk van de faculteit, de mogelijk politieke rol van onderzoek en het gebruik van onderzoeksresultaten door derden.

Met wellicht wat bijstellingen van het bovenstaande kan een leeronderzoek een heel aardig deel van de studie worden, een lekker studie-snoepje en, als de docenten een beetje enthousiast zijn, verpakt in een mooi papiertje.

Het studentbestuurslid, ondergetekende, draait volop mee in het bestuurlijke circuit van de faculteit. In praktijk houdt dat in dat er vergaderd wordt, problemen opgelost worden, met studentenorganisaties wordt overlegd, enz.

Toch is het bovenstaande maar een deel van de taken. Het studentbestuurslid is er namelijk ook voor jou.

Als je problemen hebt met de faculteit en je weet niet naar welke instantie je moet, kom dan langs of bel. Maar ook met klachten (en complimenten) over docenten, colleges enz. kan je terecht.

Kortom schroom niet en kom langs: maandag middag kamer 2173 of bel 525.4286 of 020-120502. ■

De ROSTRA zoekt:

Een **BEDRIJFSECONOMISCH REDACTEUR**.

Er wordt o.a. verwacht dat je:

- * thuis bent op het bedrijfseconomische vlak.
- * interviews afneemt.
- * artikelen schrijft.

Bel ROSTRA (525 2497)

Theoretische kennis is in de praktijk geen handicap.

Over de waarde van theoretische kennis versus praktijkervaring wordt verschillend gedacht. Daarbij valt op, dat vooral mensen die al vroeg in hun leven het gevoel hebben te zijn 'uitgestudeerd' ertoe neigen de waarde van theoretische kennis te relativieren. Daarom willen wij jonge economen die de ambitie hebben om door te studeren, graag een hart onder de riem steken. In de accountancy, toch bepaald geen vak voor kamergeleerden, speelt kennis een grote rol. De theorie verschaft niet alleen de vereiste instrumenten, maar ook zelfvertrouwen.

Jonge economen kunnen beide verwerven door verder te gaan bij KPMG Klynveld Kraayenhof & Co., accountants. Klynveld maakt deel uit van KPMG met 60.000 medewerkers in 114 landen. Een toonaangevende organisatie op het gebied van accountancy, EDP audit, organisatie- en belastingadvies.

In ons persoonlijk afgestemd professional development programma, waar internationale stages deel van uit kunnen maken, vergaren jonge economen de kennis en ervaring die nodig zijn om bedrijven en organisaties op het hoogste niveau te adviseren.

Staat je hoofd naar een snelle carrière, en zie je in dat leren extra vlug gaat wanneer je het geleerde in praktijk kunt brengen. bel of schrijf dan naar Louis Chr. Dell, Hoofd Werving & Selectie, Strawinskylaan 1257, 1077 XX Amsterdam, telefoonnummer 020 - 546 1600.

KPMG Klynveld Kraayenhof & Co.
Accountants

Jonge economen maken bij ons werk van hun studie.